

ים של שלמה | פרק שביעי – מרובה

ע

אסורים בפריסת קלע כדי שלא יעכבו הספינות, וג"כ התנו על עצמם לאסור ברשת וחרמים רק הבעלים גופא, והכי מיושב שפיר לישנא דברייתא השבמים כולם התנו זה עם זה כיצד שלא יפרוס קלע שום אדם אפילו השבמים עצמם, אבל צד הוא ברשת וחרמים כלומר אותו השבט ולא אחרים, והנה פסק התוס' אמת אבל לא כפירושם.

תקנה ז', שיכול כל אדם לפנות אחורי גדר חבירו וליקח משם צרור ולקנח, ואפילו בשבת מותר בגדר עבה שאינו ניכר נקב בנטילת הצרור.

וכן התנה שמפני אחורי גדר שהוא של אבנים, אף על פי שיקח צרור מן הגדר לקנח, ולא יקפיד בעל הגדר, ואפילו בשדה גדורה מלאה כרכום מ"מ יכול לקנח וליקח הצרור מאותה הגדר. ונראה שאפילו לא צריך לתקן אח"כ או לשלם ההיזק רק במידת חסידות כדלקמן.

ומסיק אפילו בשבת מותר דאינו כסותר, ונראה דוקא בנטילת צרור בעלמא אבל אם לקח צרור גדול או שהגדר רק הוא וימצא כשניטל הצרור אז יהיה אח"כ נקב אזי הוא סתירה גמורה ובניין הוא, ואע"פ שהמקלקלים פטורים וגם הנקב אינו עשוי להכניס ולהוציא מ"מ אסורים לכתחילה מדרבנן, וכן אם לקח ועבר בשוגג אסור להחזירו משום בניין, אף שיש לחלק ולומר דגבי גדר לא שייך בנין שאינו עשוי בחוץ מ"מ מניין לנו להקל, וגם דבר תמוה הוא לסתור בשבת הכותל ולעשות נקב להדיא, אם לא שהוא גדר עבה ולוקח צרור בעלמא שאינו ניכר ונראה כ"כ.

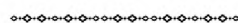
ואסיק: מר זוטרא חסידא שקיל ג"כ צרור בשבת מן הגדר לקנח והחזיר הצרור למקומו ואמר למחר לעבדיה זיל שירקיה, פי' טחהו במיט, ודוקא הוא עביד משום מידות חסידות דחסידא הוה אבל לא משום דרינא הכי הוה כדפי' לעיל.

תקנה ח', שמותר להסתלק אל מיצר שדה חבירו אפילו בזמן שהתבואה בשדה.

וכן התנה יהושע שיהא מסלקים לצדידי הדרכים אצל המיצר, מפני שבימות החמה יבש המיט ונעשה כיתדות מקום דריסת האדם ובהמה שדרסו שם בימות החורף ונעשה כשחיתות ולכן יכול לנכס לגבול שדה חבירו אצל הדרך אפילו בזמן שהתבואה בשדה.

מא. דין מי שמחמיר בדבר שמותר ואיכא למיחש ליהורא מנדין אותו, ואם דעתו לשם שמים לא, ואם מחמיר בפני רבו ורבו מקיל בדבר לעולם מנדין אותו.

מא. ואסקינן⁶¹⁹: רבי ורי חייא הוה קאזלי באורחא ואיסתלקו לצדידי הדרכים הוה קא מפטיע ואזיל קמייהו ר' יהודא בן קנוסא מבין יתד ליתד פסיעות גסות, אי"ל רבי לרי חייא מי הוה [זה] שמראה גדולה בפנינו ואינו רוצה להסתלק אל המיצר כמו שהתנה יהושע, אי"ל ר' חייא שמא ר' יהודא בן קנוסא תלמידי הוה שכל מעשיו לשייט, כי מטו לגביה חזייה, אי"ל רבי אי לא יהודא בן קנוסא את כבר הייתי מנדה אותך. ופי' רש"י מי הוא שמראה לנו גדולתו שהוא ירא שמים מאד ואינו חש לתנאי שהתנה יהושע ומיחזי כיהורא, א"כ משמע לפי פירושו דוקא כשהוא מראה יוהרא בפני אחרים אבל בפני עצמו לא, וכן קצת לישנא דתלמודא שמראה גדולה בפנינו, ועל כן פי' רש"י שמראה לנו כו', מ"מ לא ג"ל חדא דהא נאמר שר' יהודא הלך לפניו ולא ראה רבי ור' חייא שהיו אחריו כדמשמע הלשון הוה קאזיל מקמייהו, וכן כי מטו לגביה כו', ועוד אם נאמר שראה אותם ר' יהודא בן קנוסא ומשום הכי הוה יוהרא מניין לרש"י דמשום יוהרא היה רוצה לנדותו דילמא משום דביזה אותם והיה מראה פנים שהם לא עשו כדון שהלכו לצדידי הדרכים ומנדין לכבוד הרב, ואין לומר דרש"י דקדק לשון יוהרא מלשון גדולה הנאמר בתלמוד מי הוה שמראה גדולה כו', ס"ס רבי גופא

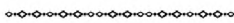

למה לא דקדק על מה שעשה חומרא לבזות את רבותיו שמעו ועשו שלא כדון ועל זה היה לגדותו יותר, בפרט שעשה נגד רבותיו דתלמיד ר' חייא הוה.

אלא נראה בדודאי ר' יהודא בן קנוסא לא ראה אותם ומה שחפץ רבי לגדותו משום יוהרא, כלומר שמראה עצמו ירא שמים והוא גאווה יתירתא וראוי לגדותו, ומצינו סמך בפ"ק דסוטה⁶²⁰ לגדות על יוהרא כ"ש כאן שמראה כאלו חולק על תנאי יהושע ומחמיר יותר, ומה שאמר רבי מראה גדולה בפנינו לא אנדולה קאי שהוא בפנינו אלא כלומר האיש שהולך בפנינו מראה גדולה⁶²¹, וא"כ מהכא מוכח שראוי לגדות בר בי רב שהוא מתוהר בדון ומחמיר בדין' שפשמט התיר בכל ישראל אפילו לא עשה בפני רבו⁶²², אם לא שידוע אל החכם שבדודאי לש"ש עושה התלמיד, ואפי' בפני הרבים לית כאן בית מיהוש. ואם כה"ג שהדבר פשוט להתיר ורבו נוהג להקל והתלמיד מחמיר לפניו, כגון הכא אם היה רבי יהודא בן קנוסא רואה אותם שהלכו בצדי הדרך והוא רצה והחמיר על עצמו פשיטא שאיסור גמור הוא דהוה כחולק על רבו, ועל זה ודכותיה מנדין לכבוד הרב אפילו עביד לש"ש, ואפילו היכא שאינו פשוט כל כך להתיר אל יחמיר אדם אדברי רבו אם לא שיש לו ראייה לסתור דבריו כדמוכח בריש פרק משילין⁶²³ דאמר אביי תיתי לי דעברית אדמר כו'.

תקנה ט' כשאדם תועה בין הכרמים יכול לנתק הזמורות עד שימצא הדרך.

וכן התנה התועה בין הכרמים (מפסיק) [מפסיג] ועולה כו', פי' מנתק זמורות הנושבות ומעכבות אותו [ו]עולה ויורד עד שמוצא הדרך. וכן אם מצאו חבירו תועה צריך להמציאו לדרך ויכול ג"כ לנתק הזמורות עד שמעלהו.

אפילו חשש יוהרא אין מנדין. ואליה רבה אות א' העתיק בסתם, יע"ש. והנה כל זה ביחיד נגד רבים לשם שמים אין מנדין ולא מקרי עבריין, מה שאין כן בית שמאי ובית הלל, עשו חיזוק ואמרו דאסור להחמיר כבית שמאי אפילו לשם שמים, דרצו לקבוע הלכה כבית שמאי לולי בת קול. ועי' שבות יעקב ח"ב סי' מד שכתב "יחיד ירא שמים שרוצה להחמיר על עצמו והצנע לכת ודאי זכור לטוב ואין בו משום יוהרא", וכ"כ פתחי תשובה יו"ד סי' רמו ס"ק י' דל"ש מיהזי כיוהרא אלא בדבר שעושה בפני רבים. ובס' יפה ללב אור"ח סי' ג' (דף כ), ב' והובא בשדי חמד מערכת י' כלל (כח) כתב: ועין רואה להרב פחד יצחק באות יו"ד ד"י ע"ב שהביא משם הרב שבות יעקב ח"ב סי' מ"ד שכתב דעיקר יוהרא בצבור ולא ביחיד דהוי בהצנע לכת, וכן משמעות הרא"ש וכו', ואין לדמות זה למאי דאמר' כל מה שאמרו חכמים מפני מראית העין וכו' כיעש"ד, ושור' לרש"ל אכיף ימא רבה בב"ק פ"ז דבתחילה ר"ל מהגמ' ופירש"י שם דיוהרא נקרא כשהוא בפני אחרים, אבל בפני עצמו לא, ובתר הכי הכריח דאפי' בפני עצמו שמה יוהרא, עש"ד, וקשה לזווגם עם דברי הרב שבות יעקב ואין ס' שבות יעקב עמדי כעת וכו'. עכ"ד. וכתב ע"ז בשדי חמד הנ"ל: ואפשר לומר דדוקא כגון היא ביהודה בן קנוסא שעשה כן בדרך הרבים ומסתמא שכיתי מהלכים בדרך איכא יוהרא אף כשלא ראה וידע דאחרים רואים אותו, מה שאין כן היכא דלא שכיתי רבים ועושה בינו לבינו לשם שמים בהצנע לכת וק"ל. ועי' מג"א סי' לב ס"ק ה, פנים מאירות ח"ב סי' קנב וכף החיים סי' רסב ס"ק כו'. ועי' שדי חמד כללים מערכת כ' כלל טז בענין כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, ובתו"ד שם כתב ג"כ בענין מיהזי כיוהרא, עיי"ש ח"ג עמ' 170.

623. ביצה דף לו, ב.

620. דף ה, א: ארחב"א אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית, א"ר הונא ברדר"י ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא. אמר רבא בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה, ארנב"י לא מינה ולא מקצתה מי זוטור דכתיב ביה תועבת ה' כל גבה לב. ופירש"י: בשמתא דאית ביה, גסות הרוח. ובשמתא דלית ביה, גסות פורתא לפי שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם. 621. כתב החיד"א בפתח עינים כאן: מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו וכו', מהרש"ל ביש"ש סי' מ"א מסיק שר' יהודה בן קנוסא לא ראה אותם, ומ"ש מראה גדולה בפנינו ר"ל זה שהוא לפנינו, ע"ש באורך, ומלשון הגאון הובא בשיטמ"ק לא משמע הכי, שכתב וד"ל גזרתיהו לשקך וכו' לפי שהיית מראה גדולתך לפנינו שאתה חסיד אבל לא אנחנו וכו' ע"ש ובמ"ש משם הרב המאירי, ועמ"ש הרב מהר"ר דוד הכהן בתשובותיו סוף בית (כ"ו) [כ"ב]. 622. כתב המג"א סי' סג ס"ק ב: כתב ביש"ש פ"ז דב"ק מי שמחמיר בפני רבים בדבר שמותר דאיכא למיחש ליוהרא מנדין אותו, ואם ידוע שעושה לש"ש אין מנדין אותו, ואם מחמיר בפני רבו ורבו מיקל מנדין אותו אפי' עביד לש"ש, ואפילו אין פשוט כ"כ להתיר לא יחמיר נגד דברי רבו אם לא שיש לו ראייה לסתור דבריו, עכ"ל. וכתב ע"ז הפרמ"ג (באשל אברהם): המעייץ ביש"ש שם משמע דאפילו בינו לבין עצמו כל שיש יוהרא (מצינו יוהרא אף בפני עצמו) מנדין אותו, שהרי ר' יהודה בן קנוסא לא ראה אותם לרבי ור' חייא. והיינו בדבר שפשוט היתרו בכל ישראל, ולשם שמים אין מנדין אפילו בפני רבים, ולפני רבו אפילו לשם שמים מנדין, דנראה כחולק על רבו כו'. אלא דהמג"א לא סבר לה בהא כיש"ש, דמלת "לפנינו" שם היינו שר' יהודה בן קנוסא ראה אנשים אבל לא (הכירום) [הכירם] אם הם רבותיו, הא בינו לבין עצמו ואחר רואה אותו עושה כן

ויברך עליהם ויהיו עליו בשעת קריאת שמע ותפלה, (יד) ואחר התפלה [ד*] יניח של רבנו תם בלא ברכה ויקרא בהם (טו) שמע ויהי אם שמע: ג. לא יעשה (טז) בן אלא מי שמחזק ומפרסם (יז) בחסידות: ד. (יה) לא יניח [ד*] שני הזוגות (יח) בכיס אחד, שהאחד מהם (כ) [ד*] הוא הל

1 שם. 1 טור בשם אביו ורבו ר"מ ורחות חיים בשם הר"ם מקורביל.

שערי תשובה

(כ) בחסידות. עין פאר היטב. ובכרזי יוסף כתב שמקומותינו רב תוספי התורה ומקצת בעלי בתים מניחים דרבנו תם גם כן ולא מחזי כיהרא, אכל של שמושא רבא אין להניח רק המחזק בחסידות, ועין במחזיק ברכה שיש מי שכתב דבקשי תירוס, ואמנם מהיר חיים וישאל בשערי קדשה כתב בכלל המצוה לעשות תפלין משמושא רבא, ומכל מקום כתבו בשם הרמ"ז שאין להניח רק במנהגה, וכן נתג הרמ"ז להניח תפלין אלו של אצבעים כיו ובעת קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, כן כתב מוהר"ר ישעיה באסאן בתשובותיו הנקראים לחמי תורה, עין שם. ועין במחזיק ברכה בשם מהר"ם לרוד סימן ד דאם אין לו של רש"י רק של רבנו תם ילבשם גם שחרית בלא ברכה ובמנהג אף על פי שיש לו של רש"י לא יניח אלא של רבנו תם על זרן האמת ולא יברך, וכתב כבר נתנוצץ קדשת שבת, עד כאן לשונו. וכן כתב בסוף שומר אמונים בתשובה סימן ז, לקמן סימן לו. וכתב בכרזי יוסף מי שנוהג ללבש תפלין במנהג והושיט ידו אל הכיס רבנו תם כמנהגו ואין בזה משום מעבירין כו: (ג) בכיס אחד. עין פאר היטב. ובמחזיק ברכה כתב כי אם ברכה ביהו, ודאי מחזי כיהרא, עין שם: 1. בכיס אחד. אסור להחליף הכיסים וכל שכן הכתמים והרצועות והתפרשיות משל רש"י לרבנו תם או איפכא, נרבי

בבא היטב

הבריות, מגן אברהם. ועין נרבי נעם חלק ארח חיים סימן כ ובספר בני חיא: 1. בחסידות. נשאלתי על איש אחר שנהיה נוהג להניח תפלין של רבנו תם לאחר התפלה בפרהסיא בפני הקהל אי מחזי כיהרא, פסק בתשובת מהר"ש הלוי דמחזי כיהרא וצריך שיכבש מנהגו, וכן כתב בתשובת שבות יעקב חלק ב סימן מד שאפילו אם מקצת עושיין יש בו משום יהרא, ואם מניחן בפני אדם גדול שאין נוהג להניחם כן אם בקרב ביתו, ודאי מחזי כיהרא, עין שם: 1. בכיס אחד. אסור להחליף הכיסים וכל שכן הכתמים והרצועות והתפרשיות משל רש"י לרבנו תם או איפכא, נרבי

באור הלכה

נמי כיון שעל ידי קשירת הבית החמישי מפסל הארבעה בתים משום בית החיצון שאינו רואה את האיר, ממילא עבר על ידו גופא הלאו דבל תוסיף, והכי מוכח פשטא דסוגיא שם להמעין בו. ובמה שפרש הגר"א המימרא דרבי ירמיה דאירי אפלו בקשור ולא בחבור ממש ניהא מאד מה דקאמר כל בית החיצון שאינו רואה, ולא קאמר כל בית הריביעי, אלא דאפתי חיצון הוא:

משנה ברורה

ד) שהוכחנו דמאד צריך להזהר שלא יכון בהנחתם רק משום ספקא ולא בסתמא לשם מצוה: (יד) ואחר התפלה. הינו, כדן המבאר לעיל בסימן כה סעיף יג, ולא כאלו החולצין תפלין דרש"י ומניחין דרבנו תם תכף לאחר קדשה של שמונה עשרה. ובאמת מלבד שעושיין שלא כדן המבאר לעיל סימן כה סעיף יג, גם צריך לכון בתפלת שמונה עשרה להשליח צבור, לא לעסק בדבר אחר [פרי מגדים]: (טו) שמע והיה אם שמע. אבל אין צריך [לומר] פרושת ציצית, כי חששא דשמא העיד עדות שקר כ"כ תמן בשתי פרשיות. ועין בפרי מגדים דמשמע מנה דכן יש לנהג המניח תפלין דרבנו תם, שניחיתו רק לאחר שסלק דרש"י. ופשוט דמי שלובש כל היום תפלין שניכזו יותר שילבש תפלין דרש"י: ג. (טז) כן. הינו, אפלו אם ירצה להניחם רק אחר התפלה. וכתב הבאר היטב באיש אחד שהיה נוהג להניח תפלין דרבנו תם לאחר התפלה בפרהסיא בפני הקהל אי מחזי כיהרא, פסק בתשובת מהר"ש הלוי דמחזי כיהרא וצריך שיכבש מנהגו, וכן כתב בתשובת שבות יעקב חלק ב סימן מד שאפלו אם מקצת עושיין יש בו משום יהרא. ואם מניחן בפני אדם גדול שאין נוהג להניחן כן אם בקרב ביתו, ודאי מחזי כיהרא, עין שם: (יז) בחסידות. שכיין

[ד*] יניח של רבנו תם. וראה לי דגם בזה צריך לזהר לכון שאינו עושה כן רק משום ספקא. ובהו לכלי עלמא לא עבר על כל תוספי ובל תגורע, דאם יכון סתם בזה לקים מצות עשה ותפלין, הגם דאין בזה משום כל תוספי, דהאי לחודה קאי וכי, על כל פנים שמא באמת הדין כרש"י ותפלין אלו פסולים להחליף פרשיותיה, וכמו שכתב הרא"ש והטור, ונמצא דעובר בזה על כל תגורע, דהלא מבאר בסמ"ג לא תעשה שמה דהעושה שלש טוטפות בתפלין עובר על כל תגורע, והכי נמי דכותה, דהלא אין לו רק שתי פרשיות שקבועין במקומן. ואין לחלק דהתם על כל פנים שלשה כפרין הן, ויש על זה רק שם מגרע, מה שאין כן כאן על ידי שקבועין קצת פרשיות בהקציעה שלא במקומן נאמר דהקציעה כלה מקרי קציעה פסולה ואין עליה שם מגרע, זה אינו, דהלא שם בודאי אין על הקציעה שם תפלין כלה, דהלא קומא לן דארבע טוטפות מעכבין זה את זה ואפלו הדין נקלל זה בלאו דלא תגורע. ולהפך אין לחלק, דשם גרע מעקר התפלין מה שאין כן כאן, דזה אינו. אחד, דכיון שלא הניחה במקומה הוי גם כן כמו שחסרה, ועוד, דמי גרע זה מדמים הנתנין במתן אחד במקום דצריכין מתן שנים שהן ארבעה, דאמרינן בערוכין דף ק ע"א ובראש השנה (כו) נכח דעובר על כל תגורע, אף דקומא לן בנכחים כפרך כ"ש דבריעבד כפר, על כל פנים הלא גרע הלכתתלה במצות השם והג"ה ונה הוא תוכחת מגלה להאדם הרוצה להתירשל ממצות עשה לפעמים במצות דברך שהוא רק לכתתלהו, קל וחמר בזה דהוא לעכובא אף בדיעבד, ועוד, דהלא כתב הרמב"ם בספר המצות שלו דלאו זה הוא בין אם מגרע מהכתוב בתורה ובין אם הוא מגרע מהמקבל בעל פה, והכי נמי כיון דמקבל לנו בעל פה שפרך הניחם הוא כן, והוא משנה, בודאי הוא מגרע בזה, אם לא שנאמר כמו שכתב העטרת יקנים בשם המקבלים דאלו ואלו כשרים הם, אבל אנו רואין שהטור ושלחן ערוך וכל הפוסקים לא קבלו דבר זה להלכה, וידוע דכל היכא שהפוסקים חולקים עם המקבלים הדין כהפוסקים, וכן הוכיח הגאון ר' ברוך פראנקל בהגהותיו מן הגמרא, ועוד שניא שמם המניח תפלין דרבנו תם הוא רוצה לצאת ידי כל הדעות, ולא שעל ידי זה יפל בחשש ספקא דאורייתא. על כן הכון לעשות כמו שקתבנו, שיכון כפרוש שאינו מניח רק משום ספקא. ואפלו סתמא לא מהני בזה, דהא קומא לן בראש השנה כו ע"ב לעבר בזמנו לא בעי כוננה, ואף דשם אירי הענין לענין כל תוספי, פשוט דהוא הדין לענין כל תגורע, ועין בט"ז בסוף סימן תרנא. ואין לאמור דכאן מקרי שלא בזמנה משום דכבר יצא בתפלין דרש"י, והוא דומה לולב דפסק רש"י דאינו עובר על כל תגורע אחר כך אם נוטל שלשה מינים, אם לא שיכון כן כפרוש לשם מצוה, ושאיני התם דמדאגבהה נפק בה, מה שאין כן בתפלין דעצם זמנו הוא כל היום והוא מברך עליה בכל פעם שמיניח, ולא גרע על כל פנים מכוון דמסיק שם בראש השנה דמקרי כל היום זמנו, או בהנחת כהנים אלו מתירי לה צבורא אחרינא. אף דבדחוק יש לחלק, מכל מקום הדין היותר נכון הוא כמו שכתבתי, ובפרט דיש דעות בפוסקים דסברי דחייב תפלין מן התורה הוא להיותו עליו כל היום, עין בספר ישועות יעקב, בודאי הוא מגרע בזה, אם לא שנאמר כמו הערוך. ויש עוד הרבה דברים שמצאתי אחר כך בפתיחה להפרי מגדים בענינא דכל תוספי, ואין כאן מקום להעתיקם:

ד [ה] לא יניח. עין במשנה ברורה, והוא מהמגן אברהם. ועין לקמן בסימן מב סעיף ג דכל דיניהם שיך לכאן. ונראה דאפלו אם עשית הכיס היה על דעת אחד, אם קדם שהניח בפעם האחד עקר כפרוש הזמנתו הראשונה דמהני, ואין זה בכלל לא אתי דבור ומבטל מעשה, דהעשיה זו לא נחשב רק הזמנה בעלמא, עין סנהדרין מת, ואין כאן מקום להאריך:

[ה*] שתי הזוגות. ומירי שהזוג שנתחד לו הכיס מתחלה הוא בלי תיק, ואפלו אם הוא בתיק ופעמים בדרך עיראוי הם מנחין בו בלי תיק, נתקדש על ידי זה, וכדאיתא מגלה כו ע"ב בגמרא מרש יהו אמיתא וכי, עין שם, אבל אם הוא בתיק תמיד, הוי הכיס אין נעשה על ידו כי אם תשמיש דתשמיש ולית בו קדשה. ולכאורה נראה דנזקא אם התיק מקסה גם המעברתא והתתורא דגם הם מפלל גוף הקדשה, ולא חשיב במגלה דף כו לתשמיש קדשה בתפלין רק התיק והרצועה, וגם משבת כח ע"ב וזה אמר אבמי ש"יין של תפלין וכי, ועין. אחר כך מצאתי כעין זה במרדכי בהלכות תפלין:

[ה*] הוא חל. עין במשנה ברורה, והעתיקתי כל זה מבאר היטב בשם תשובת נרבי נעם. וצריך עיון קצת לדינא כמה שכתב דאם לא הניחן וכי דיוכל להחליפם.

שער הציון

יט. פרי מגדים: ד. כ. מגן אברהם:

אגרות

יורה דעה

משה

קג

מיין ושאר משקין שפליגי הרמב"ן והרשב"א שהביא הב"י ס"ס תנ"ב והחמיר הרמ"א שם בסעי' ה' שלא להגעיל לכתחלה דהמים שנעשו מויעה מסתבר שהוא כמים לענין הגעלה אף לכתחלה אף אלו שאינם כמים לענין הכשר טומאה שתנן ברפ"ב דמכשירין.

ומש"כ כתר"ה אולי יש להגעיל בשומן הכשר ויהיה אסור שומן הכשר הראשון ויועיל להכשיר שומן הכשר השני שיעשו. הנה בר"ן ס"פ כל הבשר כתב דשמן ושומן וחלב גרועין מיין ומוזג והרשב"א שפליג להיתר לא הזכיר בתשובתו סי' תק"ג אלא יין ומוזג וא"כ אפשר שמודה לאסור בשמן ושומן וחלב. ואף הרמ"א שכתב בדיעבד מהני בכל משקה שמשמע שאף שמן וחלב בכלל שמהני אפשר שעכ"פ אין שומן הבשר בכלל משקה עיין בחולין דף ק"כ וברפ"ג דטהרות בתפארת ישראל ובמשנה אחרונה ולכן אין להגעיל בזה.

ידידו הרוש"ת.

משה פיינשטיין

סימן פא

בהשאירו נכרית בבית אם יש לאסור הכלים

י"א ניסן תשי"ט.

מע"כ ידידי מוהר"ר שמואל אליעזר הלוי ראוענפעלד שליט"א.

בדבר מה שהשאירו משרתת נכרית בבית בשביל הילדים, ודאי היה אסור לכתחלה להניח נכרית שאפשר לחוש שתבשל לעצמה ולפעמים גם להילדים אף שאין מלאכת הבשול מוטל עליה שאשה יהודית הקרובה לשם קבלה עליה מלאכת הבשול. מ"מ יש לחוש שתבשל לעצמה ולפעמים כשלא תבוא השכנה בזמן תבשל גם בעד הילדים ואינה מדקדקת בעניני בשר וחלב ולעצמה אפשר שתביא בשר אסור. אבל בדיעבד יש להתיר להשתמש בכלים אחר מעל"ע שיהיה אז ספקא דרבנן כמפורש ברמ"א סימן קכ"ב סעיף ט', ואפילו להט"ז שם סק"ח דבהניח אצל הנכרי במזיד אסורין הכלים, דבכאן אין להחשיב למזיד דהיו טועים שיש לסמוך על השכנה שנכנסת לבשל וגם על זו שדרה בבית

גופיה ולא התבוננו מה שאיזה שעות אינה בבית ותשאר הנכרית לבדה ולכן אין לזה דין מויד ונשאר אדינא שאחר מעל"ע מותרין הכלים. אבל צריך להזהירם אלהבא שאסור להניח נכרית בבית שיש לחוש שתשמש בהכלים בדבר איסור.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן פב

בדבר בלענדעד יי"ש

ע"ח אד"ש תש"ח.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"מ פינחס טייך שליט"א הגאב"ד עליוזאבעט.

קבלתי מכתבו היקר בדבר היי"ש בלענדעד שחתחת השגחתו עושים בלענדעד שלא בתערובות יין וגליצערין. ואני אומר לו יישר כחו בזה שיהיה ראוי למהדרין ליוהר מדברים שצריך הוראת חכם כהא דחולין דף ל"ז ודף מ"ד ואיפסק ברמ"א ס"ס קט"ז וכ"ש בזה שיש גם אוסרין. ואני אף שאני מתיר נוהר אני בעצמי מלשתות בלענדעד רק בחבורה שלא למיחוי כיוהרא הייתי שותה משהו לברך המסובין כנהוג ולכן ודאי טוב שיהיה יי"ש בלענדעד בלא שום חשש.

אבל לדינא היי"ש בלענדעד אשר יש חשש שמא מערבין בה חלק אחד מארבעים יין מותר בשתיה דהא נפסק בסי' קל"ד סעי' ה' דין בטל בששה חלקים ואף שבסי' קכ"ג סעי' ח' הביא הרמ"א ב' שיטות מ"מ הלכה כהמתירין כדאיתא בש"ך שם ס"ק ט"ז דהכי קי"ל עיי"ש. ואף שכתב הש"ך בסי' קל"ד ס"ק כ"א דבתבשיל שמשביחו אסור, עד ששים, אין ביי"ש חומרת תבשיל דאדרבה מצינו שיטת הרשב"ץ שבמשקים חריפים כשכר וכדומה מתבטל עוד בפחות אם רק הרוב הוא שכר לענין ברכה ונפסק כן באו"ח סי' ר"ב סעי' א' ברמ"א. ואף שאולי אין ראיה מברכה מ"מ הא במים גם לענין ברכה בעי ששה דוקא שלא לברך בפה"ג וא"כ אין שום טעם לומר שיהיו מים ושאר משקין הפוכים דלענין בטול איסור יהיה במים אף בששה ובמשקים דוקא בששים ולענין ברכה יהיה במשקים ברובא

אגרות

יורה דעה

משה

פג

הוא רק לרוב בניא ומימ נחשבה ידיעה זו כראיה ואף שצריכין אנו לעוד דבר זהו רק ידיעה דהא לא ראינו רק יחוד ולרב הוא עוד תלתא שהם רק ידיעות שאף שסובר אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום ודאי איכא מעוט שאין יודעין גם לדידיה כיון דאיכא מ"ד שסובר דאין אדם יודע עיין בתוס' גיטין דף מ"ה משום שאין לומר שתהיה פלוגתתם רחוקה אך מ"מ מצד הרוב היודעין שאין קידושי קטנה כלום והרוב שאין בועלין ביאת זנות והרוב שביחוד יש גם ביאה אף שאיכא ג' מעוטים כנגדם שאף אם נימא כמעוט אחד לא היו קידושין מ"מ נחשב לרב כעדים לקיומא ממש שבעיל לשם קידושין אף לקולא שלא יתפסו קידושי השני וגם שמואל מודה בעצם הדין כדלעיל אלמא דיש לידיעה דין ראייה ממש.

ובאם אחד נהג להחמיר אם נאסר מדין מנהג ג' פעמים תליא אם היתה כוונתו להחמיר אף אם הדין הוא להתיר וכ"ש בידע בעצמו שיש להתיר ומימ נהג איסור יש עליו איסור נדר דנהג ג"פ אבל אם החמיר משום שהיה סבור שאסור מדינא או אף רק שאסור מספק וחשב על המקילין שאולי טועין בדין או שאולי הם מזולזין באיסורין אין עליו דין נדר מצד מנהגו וא"צ היתר.

והנני ידיו.

משה פיינשטיין

ויש ידיעה שאף בנפשות נחשב ראי' דבמנאפים עד שיראו כדרך המנאפים אף שהחיוב הוא רק אם הכניס כמכחול בשפופרת שלא ראו זה ומשמע מרשיי ב"מ דף צ"א שכתב דלא הוקיקתן תורה להסתכל כ"כ דבכה"ג ברזח ושאר מיתות לא היו מחייבין מיתה ורק במנאפים לא הוקיקתן תורה להסתכל ומחייבין אותן מיתה אף שאינה ראייה. וא"כ צריך לומר שבעצם ידיעה היא כראיה גם לגבי נפשות ולכן נהרגין במנאפין ורק בשאר מיתות הוא גזה"כ שלא ידונו ע"פ ידיעה ולכן במנאפין שהיה נמצא שלא יהרגו לעולם כדאיתא בספ"ק דמכות סובר שמואל דמוכרחין לומר דבמנאפין נהרגין ע"פ ידיעה זו ולית בהו גזה"כ זה לענין ידיעה זו אבל אם ידיעה לא היה בעצם כראיה אין שייך לומר שיהרגו כדרך המנאפין דהא עכ"פ לא ראו וליכא עדים אלא ודאי שבעצם הוא כראיה לכל דבר רק שנתחדש דבנפשות לא ידונו ע"פ עדות דידיעה ובמנאפין לא נתחדש לענין ידיעה זו.

סימן מח

עוד בענין הג"ל

ר"ח מנ"א תשי"ד.

להג"ל.

ובדבר מה שכתבתי שהרוצה להקל בחלב של הקאמפאניעס שהם תחת השגחת הממשלה יש לו טעם גדול משום שידיעה נחשבה כראיה ולא היה זה בכלל האיסור כיון שאסרו רק באין ישראל רואהו הוא טעם גדול. ואף שכתבתי שלח לי תשובה מפקיד השלטון שהעונש ע"ז הוא רק מעשרים וחמשה עד מאה דאלאר וגם הם מקבלי שוחדא. לא נתבטלה בזה הידיעה משום דאין להם בשביל מה לעבור ולהענש וליתן שוחד דאין להיות מזה ריוח שימסרו נפשיהו ע"ז דכיון שאסור מדיני הממשלה לערב, ודאי כשירצו ליקח פועלים לחלוב סוסים וגמלים וחזירים יצטרכו לשלם להם הון רב וגם לשחד כל הפועלים שיש להקאמפאניע שישתקו וגם לשחד למשגיחי הממשלה שאף ששחד הוא דבר המצוי מ"מ בדבר פרסום כאצל הקאמפאניע שאין עושין בעצמן אלא ע"י פועלים הוא דבר קשה שייראו מליקח שחד ואם יעלה בידו ליתן להם שחד צריך להון רב ונמצא שאין שייך שיהיה לו ריוח מזה ובלא ריוח הא מפורש בגמ' שאין לחוש לערובי בע"ז דף ל"ד קיסתא דמורליס בלומא קיסתא דהמרא בד' לומי וכן הוא בתוס' דף ל"ב. ורק שיש לחוש שמא יש לו מעט חלב טמא שא"צ לפועלים ויערב באופן שלא יבינו העוסקים שהוא רק ריוח משהו ובפרט לגבי מסחר של אלפים שודאי בשביל מירתת מדיני הממשלה אף בשביל עונש קטן לא יערב. ובפרט שאם יעבור איזה פעמים ודאי יקחו ממנו הלאייסענס

ולכן בחלב שאסרו רק בחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו יש להתיר גם בישראל יודעין ידיעה ברורה דהוי כראיה. וזה שאם יערבו יענשו ויצטרכו לסגור העסק שלהם שהוא הרוחה של כמה אלפים והממשלה משגחת אליהם הוא ודאי ידיעה ברורה שהיא כראיה שלא היה בכלל איסורם. וזה הוא גם לטי"ע דאין טעם לחלוק בזה ולכן הרוצה לסמוך ולהקל יש לו טעם גדול ורשאי וכמו שמקילין בזה הרוב בניא שומרי תורה וגם הרבה רבנים וחי' לומר שעושין שלא כדיון. אבל מ"מ לבעלי נפש מן הראוי להחמיר ואין בזה משום יוהרא וכך אני נוהג להחמיר לעצמי אבל מי שרוצה להקל הוא עושה כדינא ואין להחשיבו כמזלזל באיסורין.